

УДК 37.013.42:364.63-055.2:377.36

Завацька Л. М.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЖОРСТОКОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглядається актуальна проблема особливостей соціально-педагогічної діяльності з попередження та профілактики жорстокої поведінки молоді у професійно-технічних навчальних закладах. Здійснений аналіз форм та методів соціально-виховної роботи, що сприяють ефективній профілактичній діяльності з зазначеною категорією учнів.

Ключові слова: профілактика, жорстока поведінка, молодь, професійно-технічний навчальний заклад, форми та методи соціально-виховної роботи.

Постановка проблеми та її значення. Українське суспільство у процесі радикальних змін соціально-економічних і політичних основ життя зіткнулося з проблемами активізації негативних соціальних явищ. Одним з них є насильство, що значною мірою загрожує життю людини. Насильство у суспільстві є багатофакторним явищем, частиною якого є жорстокі стосунки серед молоді. Одним з особливих видів насильства є жорстока поведінка, яку інколи диктує суспільство, показуючи її приклади через засоби масової інформації та телебачення.

Сучасна молодь знаходиться в ситуації численних ризиків, спокус, негативних впливів, дезорієнтації в цінностях і вимогах, безконтрольного проведення вільного часу. Вона практично позбавлена можливості брати участь у великих колективних справах де б змогла набути соціальний досвід групової взаємодії і позитивної самореалізації.

Проблема насильства в молодіжному середовищі була й залишається складною для дослідження, а отже й для визначення шляхів запобігання цьому явищу. Насильство серед дітей вже тривалий час перебуває в полі зору спостережень ООН як одна з основних проблем, що потребує координації зусиль усіх країн. Це спонукало міжнародне співтовариство з 2008 року розпочати 7-річну кампанію проти насильства, до якої приєдналася і Україна. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1.12.2010 р. затверджено План заходів з проведення Національної кампанії "Стоп насильству" на період до 2015 р.

Агресивність, насильство, зростання злочинності серед неповнолітніх у навчальних закладах впродовж тривалого часу є предметом розгляду вітчизняних і зарубіжних науковців у межах широкого кола предметних досліджень, присвячених вихованню молоді. У своїх роботах проблему жорстокого поведіння досліджують науковці різних галузей: філософи (М. Бахтін, М. Бубер, В. Зеньківський, В. Малахов, С. Франк) – розглядають насильство як прагнення однієї людини або соціальної групи нав'язати свою думку, свій спосіб життя іншим членам суспільства; соціологи (А. Беседін, О. Бойко, В. Закірова, Т. Шипунова) – аналізують вплив жорстокої поведінки окремих осіб на суспільство в цілому і навпаки; соціальні психологи (Ф. Александрова, Ю. Антоняк) – вивчають психологічні ознаки та наслідки жорстокого поведіння молоді; педагоги (М. Асанова, Б. Ворник, І. Грабська, Н. Зинов'єва, В. Оржеховська) – розкривають педагогічні аспекти жорстокої поведінки дітей в навчальних закладах; соціальні педагоги (І. Зверева, І. Іванова, А. Капська, Л. Тюптя, В. Шахрай) – досліджують особливості жорстокої поведінки у молодіжному середовищі, соціально-педагогічні засоби і методи профілактики девіацій та впровадження механізмів і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин, які сприяють вчиненню жорстоких та насильницьких дій.

Метою статті є розкриття змісту соціально-педагогічної діяльності щодо попередження жорстокої поведінки в учнівському середовищі професійно-технічного навчального закладу.

Результати теоретичного дослідження. Одним з найбільш важливих і в той же час найбільш складних напрямків професійної діяльності є соціально-педагогічна робота з дітьми, яких так чи інакше завжди виділяють в самостійну категорію, але називають при цьому по-різному: важкі, важковиховувані, педагогічно занедбані, проблемні, дезадаптовані, діти з відхиленнями, з девіантною поведінкою чи діти "групи ризику".

До важких дітей відносять тих школярів, які характеризуються певними відхиленнями в моральному розвитку, наявністю негативних форм поведінки, недисциплінованістю. Такі діти заважають організації навчально-виховного процесу, педагоги відчують труднощі в роботі з ними, а інколи гостро переживають своє безсилля. Поняття "дезадаптовані діти" та "діти з девіантною поведінкою" мають соціальний, або скоріше соціально-психологічний відтінок і характеризують дану категорію дітей з

позиції соціальної норми, а точніше – невідповідності їй. Найбільш характерними проявами соціальної та психолого-педагогічної дезадаптації цих дітей є їх агресивна поведінка, конфлікти з учителями і однолітками, вживання алкоголю і наркотиків, вчинення правопорушень (бійки, крадіжки, шахрайство), невідвідування школи, бродяжництво тощо.

Навчально-виховний заклад є одним із джерел соціалізації молодого людини і всі події, які відбуваються з нею в початковому закладі, знаходять своє відображення у формуванні характеру, звичок і вресіт-ресіт – її особистості. Враховуючи те, що молодь часто копіює поведінку своїх однолітків – насильницькі дії можуть відтворюватись і поза навчальним закладом. Психологи, батьки, педагоги зазначають, що у неповнолітніх зростає асоціальна спрямованість поведінки. Вони стали вразливішими та агресивнішими.

В дослідженнях американського психолога Дж. Дейка насильство трактується як дія, в основу якої покладено деструктивність щодо людини. Відповідно шкільне насильство розглядається як такий його вид, за якого до учнів, учителів застосовується деструктивна сила з боку інших учнів або працівників школи. Основний мотив насильницької поведінки – самоствердження індивіда за рахунок іншого. Доведено, що головними ознаками феномену насильства виступають агресивність як основна ознака насильницької поведінки [7].

Проблема знущання учнів над учнями існує в багатьох країнах світу. Це явище отримало назву "буллінг" (від англ. *to bully* – задиратися, знущатися, змушувати погрозами), що означає повторювані, свідомі, навмисні та обдумані дії з наміром нашкодити, викликати страх шляхом подальшої агресією. Усі дії, попри їх різноманіття, мають спільні риси: дисбаланс влади, тобто кривдник та жертва обов'язково різні за соціальним статусом, фізичною чи психологічною адаптованістю до середовища, різної статі, раси, релігії, сексуальної орієнтації тощо; намір нашкодити, тобто кривдник навмисно викликає емоційний або фізичний біль у потерпілого, насолоджується, спостерігаючи; погроза подальшої агресії, тобто кривдник і жертва розуміють, що це не перший і не останній випадок знущання [3, 8]. Інше визначення робить акцент на тому, що буллінг – це своєрідна захисна реакція на дисфункціональне середовище, заснована на бажанні "вижити", зайняти своє місце. Таким визначенням пояснюється природа цього явища [8, 84].

Існує багато причин жорстокої поведінки серед молоді. Найчастіше виділяють такі причини: помилкове уявлення про те, що агресивна поведінка допустима; бажання завоювати авторитет в очах друзів та однолітків; бажання привернути увагу впливових дорослих; нудьга, здріство, компенсації за невдачі в навчанні чи громадському житті; через тиск батьків, через жорстоке поводження батьків та відсутність їхньої уваги до дитини. Часто діти вважають знущання способом стати популярними, керувати та мати вплив на інших, привернути увагу, змусити інших їх боятися. Інші просто заздять тим дітям, над ким знущаються, а деякі навіть не усвідомлюють почуттів жертви та обсяг шкоди від їхньої поведінки. До сімейних факторів, що можуть викликати жорстокість серед учнів, відносять брак близьких стосунків у батьків з дитиною або у сім'ї, слабкий або занадто сильний контроль над дитиною, ігнорування її потреб, прийняття та моделювання агресивної поведінки батьками чи іншими значущими дорослими, неповну сім'ю [2].

Вплив шкільного середовища вважається дуже важливим у створенні умов для здійснення чи припинення насильства в навчально-виховних закладах. Ставлення адміністрації, вчителів до стосунків показує їхнє прийняття чи неприйняття певних моделей поведінки дітей. Навчальний заклад є міні-соціумом, і від того, як навчаються учні взаємодіяють з ровесниками і представниками інших поколінь на території навчального закладу, залежить, як вони зможуть це робити в реальному дорослому соціумі. Особливо це актуально, на нашу думку, в системі професійно-технічної освіти, враховуючи специфіку контингенту учнів цих закладів. Наразі можна виділити особливості контингенту учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ):

– Мотиви вступу учнів до ПТНЗ: не всі учні ясно і чітко усвідомлюють сутність своєї майбутньої професії, вступають, щоб десь вчитися, за порадами батьків та друзів.

– До значної частини контингенту учнів ПТНЗ застосовують термін "учні з проблемами", оскільки в професійно-технічні навчальні заклади часто вступають учні, чий інтереси та здібності не були виявлені в школі.

– Частина контингенту учнів – учні, які потребують особливої педагогічної уваги. У практиці ПТНЗ найчастіше зустрічається відхилення соціально-пасивної спрямованості. Ухилення від навчання виявляється в систематичній неготовності до занять, пропусках занять, втікання з училища і з дому [6].

Серед причин такої поведінки учнів на перший план виступають: неухвага школи, посилення проблем з даним учнем після вступу у професійно-технічний навчальний заклад, невчасна діагностика складнощів учня, проблеми сімейного виховання, часто походження з неповної або кризової сім'ї, відсутність батьків, відсутність скоординованості в діях батьків та педколективу ПТНЗ щодо профілактики і корекції поведінки тощо. Однією з проблем для учнів можуть бути дезадаптаційні процеси в умовах ПТНЗ [4].

Як наслідок: емоційні і стресові розлади; неуспішність; порушення дисципліни. Поведінка таких учнів негативно позначається на ефективності всього виховного процесу, результатом якої можуть стати правопорушення, а зрештою – і злочини. Систематично пропускаючи заняття, такі учні часто обманюють батьків, педагогів, проводячи навчальний час у сумнівній компанії. Як правило, такі компанії мають певний рівень асоціальної спрямованості, в них підліток уперше пробує алкоголь, наркотики, набуває стійку звичку до куріння. Тривожна тенденція в ПТНЗ – поширеність жорстокості і насильства, формування референтних груп подібної спрямованості. Серед причин такого явища є прагнення показати себе "сильною особистістю", прагнення самоутверджуватися і завоювати пошану серед однолітків.

Компенсуючи дефіцит уваги в сім'ї, невдачі у навчанні, зауваження і глузування з боку педагогів та однокласників, відчуття своєї безпорадності, беззахисності, "знедолена" дитина шукає собі визнання в групі подібних, привносячи в неї далеко не краще, "збагатившись" сам і "збагативши" подібних собі членів негативним змістом [5].

Професійно-технічний навчальний заклад продовжує займати важливе місце в житті учнів, де вони проводять багато часу, вчать людському спілкуванню, умінню жити в колективі. Проте в "учнів з поведінкою, що відхиляється", спостерігається систематичне відставання від темпів засвоєння програми, неуспішність. У даному випадку неуспішність може виступати як чинник, що провокує відхилення в поведінці, оскільки учень, не знаходячи можливості реалізувати себе в навчальній діяльності, починає шукати шляхи самоствердження в поганих вчинках.

Такі учні часто займають ізольоване становище в організованому колективі групи, байдуже або агресивно налаштовані до викладачів. Причинами конфліктних відносин викладача і учня є пропуски уроків, систематична невідповідність до занять, низька пізнавальна активність. Вікові та соціально-психологічні особливості значної частини учнів ПТНЗ зумовлюють віднесення їх до груп ризику. Тому актуальним є проведення відповідної профілактичної роботи з цією категорією, неодмінно враховуючи при цьому її специфіку.

Соціальна профілактика є одним з видів соціально-педагогічної роботи, що спрямована на попередження аморальної, протиправної поведінки, виявлення будь-якого негативного впливу на життя і здоров'я молоді та запобігання такому впливу. Визначають такі основні види соціальної профілактики насильства у молодіжному середовищі: первинна, вторинна та третинна. Кожний з видів профілактики має свої особливості [1, 7].

До *первинної* соціальної профілактики насильства відноситься формування активного стилю життя, який забезпечує реалізацію прав, задоволення потреб та інтересів особистості. Профілактична робота тут носить інформаційний характер, оскільки спрямована на формування в особистості неприйняття та категоричну відмову від маніпуляції.

Первинна соціальна профілактика насильства серед дітей та учнівської молоді може бути проведена шляхом включення цієї проблеми в плани виховної роботи навчальних закладів як компонент профілактики негативних явищ в учнівському середовищі.

Методами первинної соціальної профілактики є: інформування, приклад, переконання, навіювання, робота в громаді, мікросередовищі, сім'ї [1, 8]. *Приклад* – метод, що ґрунтується на свідомому відтворенні особистістю певних способів поведінки. *Переконання* – це спосіб впливу на раціональну сферу особистості за допомогою логічно аргументованої інформації з метою формування чи зміни поглядів, установок, оцінок у об'єкта впливу. *Навіювання* – це спосіб впливу на свідомість особистості, який передбачає некритичне сприймання інформації об'єктом впливу. Важливою відмінністю навіювання від переконання є його спрямованість не на логіку та розум особистості, а на емоції людини, її готовність отримати готові інструкції до дії.

Вторинна соціальна профілактика насильства є груповою. Метою цього виду профілактики є зміна ризикованої мало адаптивної поведінки на адаптивну. У результаті цієї профілактики передбачається зміна ставлення особистості до себе та оточуючих, навчання навичкам поведінки в ситуаціях, які можуть призвести до насильства. Вторинна соціальна профілактика насильства може проводитися шляхом розроблення та проведення тренінгів для дітей підліткового віку та учнівської молоді з проблем насильства.

Вторинна соціальна профілактика передбачає своєчасне виявлення таких осіб і надання їм соціальної підтримки і допомоги у напрямках:

- формування знань життєвих умінь і навичок, необхідних для самозахисту від кривдників;
- зміна ставлення молоді до себе, свого місця у суспільстві, усвідомлення нею цінності свого життя і своєї ролі в ньому.

Третинна соціальна профілактика спрямована на інтегрування в соціальне середовище осіб, які потерпіли від насильства. Третинна профілактика передбачає виявлення причин та особливостей поведінки молоді особи, які призвели до виникнення проблеми. Тобто, як бачимо, цей вид профілактики проводиться на особистісному рівні. Важливо, щоб цю роботу вів фахівець соціально-психологічної служби ПТНЗ. Серед основних методів у третинній профілактиці виокремлюють: ведення випадку, рефлексія ситуації та індивідуального розвитку, переключення і перенавчання, створення

виховуючих ситуацій, показ перспективи, реконструкція характеру, заохочення, інформування, переконання, включення в різноманітні види діяльності і позитивне соціалізуюче середовище [1, 8]. Розглянемо їх детальніше.

Метод перенавчання. Цей метод спирається на метод переконання і закріплює його результати. Спрямований на ліквідацію поганих звичок, відучування від поганих дій та привчання до позитивних звичок. Відучування здійснюється через заборону та контроль за діями. Не можна нав'язувати свою волю і думку як найбільш правильну, постійно вказувати на один і той же недолік. Це може викликати протилежну реакцію або нервовий зрив. Не можна також вимагати миттєвої відмови від поганої звички. Необхідно створити чіткий режим, демонструвати позитивні приклади, давати поради щодо поведінки в конкретних ситуаціях. Перенавчання вимагає послідовності й системності дій, дисципліни та самодисципліни.

Метод реконструкції. Цей метод застосував і обґрунтував А. Макаренко. Він вважав, що при перевиховуванні не можна разом із негативними руйнувати й позитивні якості особистості, необхідно зберегти "здорову основу" характеру вихованця. "Реконструкція" означає відновлення всього цінного, позитивного в характері та поведінці. Педагогу необхідна віра в позитивне у вихованні, і лише на цій основі можливе виправлення особистості. Треба знайти ті точки опору в душі вихованця, які й стануть вихідним пунктом у перевихованні. Позитивні якості інтенсивно заохочуються, а негативні – критикуються.

Етапи "реконструкції"

Вивчення особистості учня з метою визначення перспектив майбутнього розвитку.

Актуалізація та поновлення позитивних якостей, які досі не були потрібними (створення виховних ситуацій, вправи тощо).

Формування тих позитивних якостей, які швидко й легко поєднуються з провідними позитивними якостями.

Подолання опору учня виховного впливу, створення режиму, організація середовища та життєдіяльності вихованця таким чином, щоб не залишилось часу на погані вчинки.

Метод переключення. Сутність цього методу полягає в тому, що зона активності учня переводиться в соціально значущу сферу діяльності на основі використання тих позитивних якостей, які є в учня. Метод переключення є ефективним за таких умов: спілкування на основі поваги до учня; вивчення особистості учня, особливостей стосунків у колективі, спільної думки, постійного контролю за діями учнів, урахування конкретних обставин життя та діяльності учнів.

Підтримування. Здійснюється з метою зменшення занепокоєння, поганого уявлення про себе, підвищення самооцінки клієнта. Складовими методу є висловлення сприйняття, інтересу, поділяння з вихованцем його тривоги, переконання в тому, що психолог розуміє його сильні, ірраціональні почуття, заохочення дитини до стосунків і дій, які плануються, демонстрація бажання допомоги.

Безпосередній вплив здійснюється з метою сприяння конкретній поведінці й означає спонування до неї через висловлювання думок, пропозицій, підкреслень, вимог, наполягання, поради, акцентування уваги на схвальних зразках поведінки [4].

Доцільним є спонування дитини до *рефлексії* з метою покращення її розуміння. Рефлексія передбачає аналіз ситуації в таких напрямках: інші, навколишній світ, здоров'я дитини; вплив поведінки на самого себе та на інших; власна поведінка; причини, які лежать в основі ускладнень у взаємодіях між самим собою та іншими й зовнішніми впливами; самооцінка.

Ведення випадку – це процес ідентифікації людини, що має специфічні соціальні потреби, розробки і реалізації плану, за яким соціальні, освітні і медичні ресурси використовують найбільш ефективно з метою досягнення оптимального результату для клієнта за найменших витрат.

Одним із найважливіших напрямів профілактичної діяльності, спрямованої на протидію насильству в умовах навчального закладу, є просвітницька робота серед дітей та учнівської молоді.

Просвітницьку роботу проводять, як правило, фахівці психологічної служби навчального закладу (практичні психологи, соціальні педагоги) у взаємодії з адміністрацією та класними керівниками учнівських колективів.

Фахівці визначають такі основні форми просвітницької роботи щодо попередження насильства:

- лекційна робота;
- організація конкурсів, фестивалів, акцій;
- організація клубів з правових знань;
- лекторії (кіно, відео) правових знань;
- організація на базі навчального закладу консультативних пунктів, де всі учасники навчально-виховного процесу можуть отримати консультації практичного психолога, соціального педагога, юриста, де можна провести зустрічі з працівниками правоохоронних органів.

Слід зауважити, робота з роз'яснення та вивчення чинного законодавства, міжнародних актів проводиться з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей дітей та учнівської молоді.

Колективні форми й методи навчально-виховної роботи (міні-лекції, бесіди, диспути, усні журнали, кінолекторії та ін.) охоплюють одночасно велику кількість підлітків та молоді, сприяють створенню їхнього позитивного настрою.

Проведення профілактичних заходів щодо насильства серед дітей та учнівської молоді сприяє формуванню правосвідомості та правової поведінки учнів, відповідальності за своє життя, розвиває активність, самостійність, творчість, створює умови для самореалізації особистості учня.

На думку фахівців, у роботі з дітьми з проявами агресивної поведінки педагогічну діяльність необхідно спрямовувати на [10]:

- корекцію взаємовідносин з оточуючими;
- подолання егоцентризму (характерної риси агресорів);
- розвиток стійкого і виразного інтересу до якого-небудь виду діяльності;
- виховання вольових рис характеру (уміння доводити справу до кінця, досягати поставленої мети, уміння стримувати себе, зокрема в конфліктній ситуації);
- тренування уваги, спокою, терпіння (рекомендовано в таких випадках: конструювання, моделювання, випалювання, різьба по дереву, витинання, вишивання).

Не слід дітям із вираженою агресивністю доручати керівництво однолітками чи молодшими дітьми – це може спровокувати прояви жорстокості. Так званих агресорів треба вчити аналізувати свої почуття і почуття інших людей, також вчити з розумінням ставитися до індивідуальних відмінностей у різних людей, вчити справлятися з міжособистісними проблемами цивілізованим шляхом.

Одночасно робота з профілактики насильства повинна проводитися з педагогічними працівниками та батьківською громадськістю.

Для роботи з педагогічним колективом практичним психологам навчального закладу необхідно брати участь у роботі тематичних педагогічних нарад, на яких робити повідомлення про інноваційні технології навчально-виховного процесу, інтегрування в педагогічну практику останніх досягнень педагогіки та психології з питань навчання та виховання учнів різних вікових категорій, проводити психологічний супровід молодих вчителів, а також роботу з профілактики емоційного вигорання.

Серед форм насильства, які трапляються у навчальних закладах, переважають такі:

- образи, приниження, використання образливих прізвиськ, бойкот;
- побиття, копняки, запотилічники, неприємні дотики до тіла;
- псування майна іншої особи,
- позбавлення їжі та грошей.

Робота з батьківською громадськістю передбачає використання як просвітницьких форм і методів роботи, так і практичних занять. Розглянемо основні форми роботи з батьками.

1. Батьківські збори – робота з колективом батьків. Це форма організації спільної діяльності батьків, учителів, практичного психолога та соціального педагога, яка передбачає їх спілкування щоб, обговорити актуальні питання навчання і виховання, ухвалення рішень.

2. Консультації – форма роботи з батьками, яка передбачає надання фахівцями психологічної служби допомоги батькам з різних проблем родинного виховання.

3. Педагогічний консилиум – форма спілкування учнів, учителів, фахівців психологічної служби навчального закладу та батьків, метою якої є: цілісне, різнобічне вивчення особистості учня, вироблення єдиної педагогічної позиції; визначення головних напрямів удосконалення виховного процесу зусиллями вчителів, батьків, самого учня; тренінги спілкування, методики оволодіння аутотренінгом.

4. Лекція – послідовний монологічний виклад узагальнених знань. Види лекцій: лекція-інструктаж, лекція-показ, лекція-репортаж, науково-популярна.

5. Семінар – активна форма просвіти батьків. Передбачає попередню самостійну роботу батьків і вчителів з вивчення літератури, підготовка виступів, доповідей, тез, запитань. Соціальний педагог заздалегідь оголошує тему семінару; після виступів здійснюється обмін думками [9].

Висновки. Таким чином, важливу роль в усуненні та подоланні жорстокої поведінки відіграє професійно організована взаємодія між соціальним педагогом, вихованцями та їх соціальним оточенням, що призводить до встановлення взаємоприйнятних, довірливих стосунків і, в кінцевому підсумку, – до ефективних результатів профілактики й перевиховання учня. Адекватні способи взаємодії допомагають фахівцю правильно визначити причини відхилення від норми, налагодити нормальні стосунки дорослого й учня, повернути вихованця до соціально прийнятних форм поведінки.

Використані джерела

1. Баштова Л. А. Запобігання і протидія насильству в сім'ї: методичні рекомендації для соціальних працівників / Л. А. Баштова, Г. С. Блишак. – К. : ДЦССМ, 2004. – 192 с.
2. Білоус Л. Г. Жорстоке ставлення до дітей породжує жорстокість між дітьми / Л. Г. Білоус // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nau.mk.ua/docs/0025.htm>

3. Бердышев И. С. Медико-психологические последствия жестокого обращения в детской среде. Вопросы диагностики и профилактики. Практическое пособие / И. С. Бердышев, М. Г. Нечаева; [под редакцией Л. П. Рубинной]. – СПб., 2005. – 51 с.
4. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітація: [навчальний посібник для соціальних педагогів та практичних психологів освітніх закладів] / за ред. О. М. Полякової. – Суми : Університетська книга, 2009. – 346 с.
5. Громадська програма співробітництва по запобіганню насильству в сім'ї: [матеріали 1-го Міжнародного науково-практичного семінару]. – Одеса, 25 лютого – 6 березня 1999 р. / [за ред. Ф. К. Думка]. – Одеса : ОІВС, 1999. – 125 с.
6. Запобігання торгівлі людьми в системі професійно-технічної освіти: [навчально-методичний посібник] / [П. Д. Зверева, Р. М. Зеленський, Н. С. Калашник та ін.]. – К. : Україна, 2008. – 284 с.
7. Кон И. С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / И.С. Кон // Семья и школа. – 2006. – № 11. – С. 15–18.
8. Король А. Причины та наслідки явища булінгу / А. Король // Відновне правосуддя в Україні. – 2009. – № 1-2 (13). – С. 84-93.
9. Теорії і методи соціальної роботи: [підручник] / за ред. Т.В. Семигіної, І.І. Миговича. – К., 2005. – 328 с.
10. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності : [навч. посіб.] / З. М. Шевців. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 246 с.

Zavatska L.

PECULIARITIES OF SOCIAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES TO PREVENT VIOLENT BEHAVIOR OF THE YOUTH IN VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Ukrainian society has faced the problems of negative social phenomena activation in a process of radical changes in social, economic and political basics of life. One of them is violence, which largely threatens human life. Violence in society is multifactorial phenomenon and its manifestation is violent relationship between the youth. The problem of violence in the youth surroundings has always been rather difficult to explore, and therefore for the determination of the means of prevention these phenomena. Violence among children has already been in sight of UN on looking for a long time as one of the main problem, which needs coordination of efforts in all countries. It has induced international community to start 7-years campaign against violence since 2008. Ukraine has joined it too.

The aim of the article is to reveal the contents of the social and educational activities to prevent violent behavior in pupils' surroundings at a vocational educational institution.

There are many reasons of violent behavior among the youth. More often they distinguish the following reasons: misconception that aggressive behavior is allowable; desire to gain prestige in the eyes of friends and peers; desire to attract the attention of influential adults; compensations for failure in studying or social life; because of violent treatment of their parents and the absence of their care to a child. Influence of school surroundings is considered to be a very important mean in creation of conditions for implementation or stopping violence in educational institutions. Social prevention is one type of social and pedagogical work that is to overcome immoral and illegal behavior, to identify any negative impact on the lives and health of young people. Each type of prevention has its own features. One of the most important directions of prevention activity, that is to counteract violence in the institution surroundings, is educational work among children and pupils. Simultaneously, work on violence prevention must be conducted with educators and parent community.

Key words: *prevention, violent behavior, the youth, a vocational educational institution, forms and methods of social and educational work.*

Стаття надійшла до редакції 28.10.2014